

روزشمار جنگ

دوشنبه

۱۴ مرداد ۱۳۶۴

۱۷ ذی‌قعدة ۱۴۰۵

۵ اوت ۱۹۸۵

۴۹۲

مطابق گزارش قرارگاه رمضان، در منطقه شمال غرب، ارتش عراق در ساعت هفت صبح امروز ارتفاع "سرپیران" را به تصرف خود در آورده و در تمام نقاط آن نیرو مستقر کرده است.^(۱) یادآوری می‌شود که این ارتفاع از اهداف فرعی عملیات قادر در منطقه سیدکان، بود. سرپیران در اولین مرحله این عملیات به دست نیروهای خودی (ارتش) تصرف شده بود.

۴۹۳

در جلسه امروز قرارگاه خاتم الانبیاء^(ص)، محسن رضایی "فرمانده کل سپاه، پس از شنیدن گزارش فعالیت‌های برخی از یگان‌های سپاه پاسداران در خصوص اقدامات انجام شده جهت اجرای عملیات‌های محدود در مناطق شنام، بیاره، گاوکش، پردینه، سنی هرات، پنج قله، طویله، نوسود و چوارتا، مطالب نسبتاً مفصلی بیان کرد. وی از کندی پیشرفت کارها انتقاد کرد و با یادآوری مخارج جنگ، به تشریح سرعت گسترش توان نظامی دشمن پرداخت و تناقض بین انقلاب و زندگی کردن را یادآور شد. وی تأکید کرد: «نظر امام خمینی این است که اگر یک خانه هم در این مملکت بماند و در یک خانه یک نفر باشد، باید جنگ را ادامه داد.» رضایی از این سخن امام برای افزایش انگیزه و تحرک نیروهای خودی استفاده کرد: «آیا ما پیش‌تاز این حرف امام هستیم؟»^(۲)*

۴۹۴

"عمر تلمسانی" رهبر سازمان "اخوان المسلمین" مصر، با تأکید بر ضرورت میانجی‌گری مسلمانان بی‌طرف در جنگ میان ایران و عراق، گفت که میانجی‌گری در این جنگ باید به وسیله کسانی صورت گیرد که هیچ کمکی به طرف‌های درگیر جنگ، نکرده باشند. وی با رد صلاحیت

* ضمیمه دارد؛ ضمیمه گزارش ۴۹۳: گزیده سخنان فرمانده کل سپاه خطاب به فرماندهان حاضر در جلسه قرارگاه خاتم الانبیاء^(ص)، ص ۶۲۱

حکومت‌ها برای میانجی‌گری به دلیل جانبداری از طرف‌های خاصه، تأکید کرد که تنها افرادی از ملت‌های مسلمان که به هیچ یک از طرف‌های جنگ کمک نکرده‌اند، می‌توانند این نقش را بر عهده بگیرند و مقام‌های رسمی می‌توانند آنان را در این امر مهم کمک کنند. عمر تلمسانی در خاتمه با اشاره به این که ایران و عراق در این منازعه به هیچ گونه نتایجی دست نیافته‌اند و اسرائیل از این جنگ بهره‌برداری می‌کند، اظهار امیدواری کرد که این جنگ به زودی پایان پذیرد.^(۳)

۴۹۵

در ادامه ادعاهای عراق و تکذیب‌های ایران در مورد حمله به حوزه نفتی نوروز (که در روزهای قبل ذکر شد)، امروز نیز این دعاوی ادامه یافت. نوع بازتاب این خبر در مطبوعات فرانسه - که بیش‌تر جهت‌گیری سیاسی این مطبوعات را می‌رساند - خود حاکی از غیر موثق بودن دعاوی عراق است. روزنامه فرانسوی "لوکوتیدین دوپاری" امروز گزارش داد: «عراق اعلام کرد که نیروی دریایی آن کشور شنبه و دیروز در دو نوبت حوزه نفتی نوروز در شمال خلیج فارس [عراق] را بمباران کرده و دو چاه نفت و یک ایستگاه پمپاژ مورد اصابت قرار گرفته‌است. به گفته سخن‌گوی نظامی عراق، اولین حمله روز شنبه در ساعت ۴:۰۶ انجام شد و کشتی‌های جنگی عراق موفق شدند اهداف خود را طی حمله دوم که در ساعت ۶:۵۵ روز یکشنبه انجام یافت، ویران کنند.» اما این روزنامه افزوده است: «منابع مستقل دریایی در خلیج فارس و مسئولان سازمان حفاظت از محیط دریا مستقر در کویت، در روز یکشنبه در وضعیتی نبودند که این عملیات را تأیید کنند.»

لوکوتیدین دوپاری در آخر یادآوری کرده است: «حوزه نفتی نوروز واقع در منتهی‌الیه شمالی خلیج فارس [عراق] و در ۸۰ کیلومتری شمال غربی بندر نفتی خارک، قبلاً در ۲ مارس ۱۹۸۳ توسط هواپیماهای عراق بمباران شده بود. در آن حمله لاقلاً سه چاه نفت به آتش کشیده شد و موجب نشت نفت به خلیج فارس [عراق] شد.»^(۴)

۴۹۶

رئیس کمیته فرعی روابط خاورمیانه‌ای مجلس نمایندگان آمریکا با توجه به روند کنونی جنگ و این که در آینده ممکن است این مخاصمه به وخامت بیش‌تری گراید، به دولت ریگان هشدار داد. به نظر وی دولت آمریکا موافق ادامه جنگ در سطح کنونی است و باید دیپلماسی فعال‌تری را جهت خاتمه بخشیدن به این جنگ به عمل آورد. نشریه "لوس آنجلس تایمز" در این‌باره نوشت:

«"لی‌هامیلتون" رئیس کمیته فرعی روابط خاورمیانه‌ای مجلس نمایندگان آمریکا، از دولت ریگان درخواست کرد که به گونه‌ای فعال، یافتن یک راه‌حل سیاسی برای جنگ پنج‌ساله ایران و عراق را پی‌گیری کند. وی در ادامه هشدار داد که شواهدی دال بر احتمال وخیم

شدن اوضاع این جنگ در ماه‌های آینده، به‌دست آمده است. هامیلتون گفت بسیاری از ناظران، امروز معتقدند که دولت ریگان به راه‌های سیاسی در قبال جنگ مزبور متوسل شده و امیدوار است که جنگ در سطح کنونی آن ادامه یابد. وی پیشنهاد کرد که امریکا به‌طور مؤثری از کوشش‌های ژاپن، ترکیه و کشورهای دیگری که دارای مناسبات حسنه با دو کشور متخاصم هستند، در جهت میانجی‌گیری در این جنگ حمایت به عمل آورد».^(۵)

۴۹۷

"شریف‌الدین پیرزاده" دبیرکل کنفرانس کشورهای اسلامی، اعلام کرد که چندین ابتکار در مورد خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق مطرح شده که قرار است در اجلاس ماه آینده کمیسیون حسن نیت اسلامی - که در جده تشکیل خواهد شد - مورد بحث و بررسی قرار گیرد. وی در مصاحبه‌ای در اسلام‌آباد، گفته‌است: «سازمان کنفرانس اسلامی با تمام وجود سعی می‌کند که هرچه زودتر به جنگ میان دو کشور ایران و عراق خاتمه دهد».^(۶)

۴۹۸

هیئت فلسطینی که روز گذشته وارد تهران شده‌است، امروز با "ولایتی" وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدار "تحولات سیاسی منطقه خاورمیانه، تحرکات سازش‌کارانه مرتجعان عرب برای انحراف آرمان فلسطین، کنفرانس فوق‌العاده سران مرتجع عرب در مراکش و نیز جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران"، مورد بحث و بررسی قرار گرفت. براساس این گزارش، "احمد جبرئیل" یکی از اعضای عالی‌رتبه هیئت فلسطینی، درباره مسائل جنگ عراق علیه ایران، گفته‌است: «ما این جنگ را به‌عنوان یک طرح امپریالیستی و ارتجاعی که توسط صدام علیه ایران اجرا شد، دانسته و اعتقاد داریم که امریکا می‌خواهد انقلاب اسلامی ایران را به دلیل بستن سفارت اسرائیل در تهران و گشایش سفارت فلسطین به جای آن، تنبیه نماید و متأسفانه این عمل به دست صدام و دول ارتجاعی منطقه صورت می‌گیرد» وی افزوده: «با سرنگونی صدام، تحول استراتژیکی مهمی در منطقه به وجود خواهد آمد».

احمد جبرئیل سپس اعلام کرده: «من بدون مبالغه می‌گویم که تعداد بی‌شماری از افراد نهضت فلسطین مایل‌اند که در کنار شما علیه این طاغوت عراق بجنگند؛ طاغوتی که اینک تمام مظاهر ترقی‌خواهی حمایت از آرمان فلسطین را به کنار نهاده و چهره واقعی خویش را در آوردگاه "کمپ دیوید" به روشنی به نمایش گذارده است».

"بوماهر الیمانی" از دیگر اعضای عالی‌رتبه هیئت فلسطینی، در خصوص تشکیل کنفرانس فوق‌العاده سران عرب در "دارالبیضاء" مراکش، گفته است: «ما به موجب یادداشتی، جریان این اجلاس و نتایج آن را هر آنچه که باشد، از پیش افشاء نموده و مسئولیت نتایج آن را به عهده این سران مرتجع می‌گذاریم».^(۷)

در چارچوب سیاست‌های مالی انگلیس در قبال عراق که در جهت افزایش توانایی‌های این کشور و جلوگیری از سقوط حکومت صدام است، امروز نیز در یکی دیگر از بانک‌های انگلیسی قرارداد وامی برای سازمان‌های دولتی عراق امضا شد. هفته‌نامه «میدل‌ایست اکونومیست» دایجست^۸ دربارهٔ قرارداد پرداخت یک اعتبار میان مدت ۶۷ میلیون دلاری با حکومت صدام که امروز (چهاردهم مرداد ۱۳۶۴/ پنجم اوت ۱۹۸۵) به امضا رسید، نوشته‌است:

«این قرارداد که بین شرکت بانکی "مورگان گرنفل" و بانک "رافدین" عراق منعقد شده‌است، بیست و یکمین وامی است که از جولای ۱۹۸۳ تاکنون توسط این شرکت انگلیسی برای سازمان‌های دولتی عراق ترتیب داده شده‌است. [...] در ماه گذشته نیز یک اعتبار ۴۲۹ میلیون دلاری دیگر توسط یک گروه مالی به رهبری بانک "میدلند" که مرکز آن شهر لندن است، به رژیم عراق اعطا شد.»^(۸)

۵۰۰

مجلهٔ «المستقبل» چاپ فرانسه، در ستون «اخبار ویژه» که مخصوص درج اخبار غیررسمی حساس (اعم از تأیید شده یا نشده) است، اعلام کرد: «منابع آگاه در پاریس می‌گویند ایران و فرانسه جهت حل مشکلات مالی به توافق رسیدند. این منابع گفتند یک میلیارد دلاری را که زمان شاه [مخلوع] به یکی از شرکت‌های فرانسوی قرض داده شده‌بود، اکنون پس از دو سال مذاکره، فرانسه حاضر شده این قرض را به اضافهٔ بهره آن به صورت معاملات تجاری و اقتصادی و اقساط به ایران پرداخت نماید.»^(۹)

۵۰۱

در ساعت ۱۱:۳۰ دو تن که قصد داشتند یک فروند هواپیمای مسافربری را در مسیر تهران به بندرعباس برابند، با واکنش نیروهای گارد پرواز سپاه روبرو شدند و در یک درگیری در داخل هواپیما، یکی از آن‌ها کشته و دیگری دست‌گیر شد.^(۱۰)

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، یکی از مقام‌های قضایی استان دربارهٔ چگونگی این ماجرا گفته است: «در آسمان بندرعباس یکی از تروریست‌ها با گذاشتن چاقو بر گلوئی یکی از خانم‌های مهمان‌دار هواپیما، تهدید می‌کند که هیچ یک از مسافری حق حرکت از جای خود را ندارد که در این موقع مأموران امنیتی بلافاصله جریان را متوجه شده و با شلیک دو گلوله تروریست مذکور را کشته و دیگری را دست‌گیر می‌کنند که هواپیما به سلامت در فرودگاه بندرعباس به زمین می‌نشیند.» وی افزوده است: «پی‌گیری کار عامل یا عاملان این حادثه از سوی وزارت اطلاعات کشورمان با دقت دنبال شده و در این رابطه تاکنون حدود بیست تن دست‌گیر شده‌اند.»^(۱۱)

۵۰۲

در آستانه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، گروه‌های مخالف نظام اقداماتی در داخل کشور انجام می‌دهند تا تأیید تبلیغات وسیع آن‌ها در خارج کشور باشد. به همین منظور دیروز و امروز نیز چندین فقره کوشش برای ایجاد ناامنی در بعضی از شهرهای کشور انجام گرفته که مهم‌ترین موارد آن چنین گزارش شده است:

پرتاب کوکتل مولوتف به داخل یک مغازه قنادی در چهارراه دولت (تهران) سبب شکسته شدن چند جام شیشه شد. صاحب مغازه عضو سپاه پاسداران می‌باشد.
با پرتاب کوکتل مولوتف به داخل منزل یکی از رانندگان شرکت واحد، حریق ایجاد شد که خسارات مالی و جانی در پی نداشت.

دو موتورسوار به داخل کتابفروشی تبلیغات اسلامی در رشت کوکتل مولوتف پرتاب کردند که خسارات چندانی به بار نیاورد.^(۱۲)

از سوی دیگر، در پی شایعه ورود چند کامیون حامل مواد منفجره به کشور جهت اجرای عملیات انتحاری در تهران، همچنین با اعلام این تهدید به وسیله سازمان مجاهدین خلق که از هفته جاری تا اواخر هفته آینده (۱۲ تا ۲۵ مرداد ماه) دست به عملیات تخریبی علیه جمهوری اسلامی ایران خواهد زد،^(۱۳) نیروهای انتظامی کمیته انقلاب اسلامی از صبح امروز با حضور وسیع در سطح شهر تهران، به بازرسی خودروهای مشکوک پرداخته‌اند و چندین نفر را نیز در این ارتباط بازداشت کرده‌اند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، یکی از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی عصر امروز شایعات مبنی بر ورود خودروهای حامل مهمات به تهران جهت حملات انفجاری را تأیید کرده است.^(۱۴)

همچنین در پی تجمع سلطنت‌طلبان در پاریس - که به مناسبت چهارده مرداد، ۲۵۰ تن از ایرانیان مقیم فرانسه در یکی از هتل‌های مرکز پاریس گرد آمده بودند - علی‌امینی در سخنانی گفت: «کمک‌های امریکا به ما، نشان دهنده اصالت راه ماست.» وی در ادامه، موضع‌گیری [منفی] «مورفی» معاون وزیر خارجه امریکا در قبال سازمان مجاهدین خلق را نتیجه مذاکراتش (امینی) با سناتورها و شخصیت‌های امریکایی دانست.^(۱۵)

ضمیمه گزارش ۴۹۳: گزیده سخنان فرمانده کل سپاه خطاب به فرماندهان حاضر در جلسه قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص):

هم اکنون هر یگانی حداقل ماهانه ده میلیون تومان مصرف (مخارج) دارد و شما هر ماه که فعالیت نکنید، در حقیقت ده میلیون تومان پول بیت‌المال را که تنها حقوق و سوخت و غذا می‌باشد، خرج کرده‌اید که این غیر از استهلاک و مصرف مهمات و ... می‌باشد.

دشمن، ماشین جنگی‌اش - که یک ماشین برنامه‌ریزی حساب شده‌ای است - مرتب دارد کادر تولید می‌کند، آموزش می‌دهد، امکانات وارد می‌کند، سازمان‌دهی می‌کند. دشمن، ماشین جنگی‌اش یک ماشین جنگی خیلی قوی است و ما چون ماشین جنگی قوی نداریم، تشکیلات رزمی قوی نداریم، با

مشکلات روبه‌رو هستیم. و از طرفی هم مملکت در خواب فرو رفته و اصلاً نه انگار که در این مملکت جنگی هست، کردستانی هست، انگار نه انگار توی این مملکت مسئله‌ای است! آن‌ها که خواب رفته‌اند و یا دارند بحث سیاسی می‌کنند و یا دارند تسویه [حساب] می‌کنند. یک عده سرکارند، بقیه قدم‌های‌شان را تیز کرده‌اند می‌آیند و می‌روند و دوباره به همین منوال ادامه می‌یابد. این گردونه عقب انقلاب که برای خودش دارد کار می‌کند و جلو می‌رود، ولی شما که به اصطلاح پیش‌تاز انقلاب هستید، باید از حالت تردید خارج بشوید، چرا که این تأخیرها به نفع انقلاب نیست، به نفع اسلام نیست؛ باید برادران، بسیج بشوید، تحرک ایجاد کنید، خصوصاً این‌که در یک مقطع حساسی از انقلاب واقع شده‌ایم.

در انقلاب یک تناقضی هست بین انقلاب کردن و زندگی کردن و اگر این تناقض را به نفع زندگی کردن حل کردیم، انقلاب از بین می‌رود، ولی اگر به نفع انقلاب حل کردیم، انقلاب پیروز می‌شود. ما نمی‌توانیم انقلاب کنیم و گرسنگی نباشد و همه چیز سر جای خودش باشد. ما نمی‌توانیم جنگ بکنیم و همه ادارات و همه مردم هیچ فشاری به‌شان نیاید، مشکل به وجود می‌آید و آن مشکلاتی که به وجود می‌آید اگر فائق بشود بر انقلاب، انقلاب را از بین می‌برد اما برعکس اگر انقلاب فائق شود، مسئله پیش می‌رود. البته این دو بعد دارد: یک بعدش پیش‌تازان هستند و یک بعدش تصمیم‌گیرندگان، بعضی وقت‌ها حتی ممکن است تصمیم‌گیرندگان ما مرعوب بشوند و بگویند: "آقا مردم تحمل ندارند، مردم نمی‌توانند بکشند جلو، ما قدرت نداریم، ما اقتصادمان فلان است." اما پیش‌تازان انقلاب می‌آیند این بن‌بست‌ها را می‌شکنند و یک تحرکی می‌دهند، جو جنگ را گرم نگه می‌دارند، اسیر می‌گیرند، حمله می‌کنند؛ [در نتیجه] تصمیم‌گیرندگان که تا دیروز ضعیف شده بودند و می‌گفتند: "آقا ما اقتصاد نداریم تا صرف جنگ بکنیم و دیگر بیش‌تر از این نمی‌توانیم پول به سپاه بدهیم" می‌بینیم که انقلاب بر آن‌ها فائق می‌شود و مردم می‌ریزند پول زیاد می‌شود و همه چیز به گردونه درمی‌آید.

امروزه چه بخواهیم چه نخواهیم، درون انقلاب یک تناقضی هست و این تناقض را هم نمی‌شود یک شبه حل کرد بلکه پنجاه سال دیگر طول می‌کشد تا یک حکومت اسلامی درست کنیم و تا آن موقع این تناقض را اگر توانستیم به نفع انقلاب حل کنیم، موفق شده‌ایم ولی اگر این تناقض به نفع عقب انقلاب و مشکلات و اداره زندگی و رفاه و آسایش حل شد، دیگر انقلاب از بین می‌رود و این درگیری وجود دارد، چه بخواهید و چه نخواهید. حال، شما که از متن مردم جدا شدید و امید به جبهه‌ها و در کنار جبهه‌های مردم در پیش‌تازی این انقلاب قرار گرفتید، الان گردونه انقلاب را اگر به راه انداختید، تحرک داشته‌باشید، خوب مسئله پیش می‌رود، والا مسئله عقب فائق می‌شود و اگر فائق بشود، از بین می‌رویم.

الآن مملکت طوری شده که اگر جنگ نکنیم، سپاه آلت دست سیاسیون می‌شود؛ حالا چه سیاسیونی که در رأس کار هستند از استاندار گرفته تا وکیل محترم مجلس تا جاهای دیگر ... مرتب دستور می‌دهند به سپاه و دل‌شان می‌خواهد حالا که ما با آن‌ها هماهنگ هستیم، تا آخر خط هر چی میل‌شان می‌کشد ما توی سپاه عمل کنیم، مثل یک دستمال به‌عنوان یک وسیله از جبهه‌های ما استفاده می‌کنند، از سپاه استفاده می‌کنند می‌روند بالا بعد این دستمال را هم پرت می‌کنند، مچاله‌اش می‌کنند می‌اندازندش دور. وضع الآن این طور است. اگر شما بجنگید حداقل وسیله می‌شویم، حداقل دستمال سیاسی مبارزات سیاسی نمی‌شویم و ما بازوی امام هستیم و امام با این بازوست که انقلاب را حفظ می‌کند. ما افتخار می‌کنیم وسیله این انقلاب باشیم، وسیله اسلام باشیم، اما هیچ افتخاری نداریم که وسیله مبارزات سیاسی بشویم.

به هر حال، ما باید برنامه داشته باشیم هرچند که این برنامه را باید همه مسئولین محترم کشور داشته باشند و همه‌شان بیایند توی جنگ، توی جنگ شرکت کنند و مردم را توی جنگ به کار گیرند، ولی اگر هم این تصمیم نباشد، پیش‌تازی غیر از این است یعنی پیش‌تازی را برای این گذاشتند که وقتی این بن‌بست‌ها به وجود می‌آید، وقتی این تناقضات می‌خواهد به نفع زندگی کردن و سکون حل بشود، پیش‌تازی این‌جا حرکتش این است که وارد میدان بشود و تا آخرین قطره خونش ادامه بدهد؛

پیش‌تازی برای شکستن بن‌بست‌ها می‌باشد و پایانش هم شهادت است.

مسئولین خدمت امام رفتند تا نظر ایشان را جهت ادامه جنگ جویا شوند؛ ایشان می‌فرمایند: "آقا اگر توی این مملکت یک خانه بماند و یک نفر توی این خانه، ما باید جنگ را ادامه بدهیم." آیا ما پیش‌تاز این حرف امام هستیم؟ خوب چطورمان شده؟! مگر از یادمان رفته این بچه‌های شهیدی که از دست دادیم؟! مگر از یادمان رفته الآن امام احتیاج به تحرک دارد، امام احتیاج دارد تا پیش‌تازانش راه بیفتند و بن‌بست‌ها را بشکنند؟!^(۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۴/۵/۱۴

- ۱- سند شماره ۰۰۹۸۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ از: ستاد مرکزی سپاه، بمقرارگاه خاتم ۱۳۶۴/۵/۱۶
- ۲- سند شماره ۱۶۷۰۵، پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ جلسه قرارگاه خاتم‌الانبیاء، (۱۳۶۴/۵/۱۴)، مکان: قرارگاه نجف، راوی: رخصت‌طلب صص ۱۹ تا ۲۷.
- ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۳۹ (۱۳۶۴/۵/۱۵)، ص ۳، نشریه "الدعوة"، ارگان سازمان اخوان المسلمین.
- ۴- اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بولتن "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۰۱ (۱۳۶۴/۶/۴)، ص ۷.
- ۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۴۰ (۱۳۶۴/۴/۱۶)، ص ۳، خبرگزاری کویت از واشنگتن.
- ۶- همان، صص ۳۴ و ۳۵، بخش عربی رادیو مسقط.
- ۷- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۴/۵/۱۵، ص ۳.
- ۸- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۴۶ (۱۳۶۴/۵/۲۲)، ص ۱۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، ۱۳۶۴/۵/۲۱.
- ۹- سند شماره ۲۰۰۰۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ نشریه "گزارش روزانه" شماره ۱۴ (۱۳۶۴/۵/۱۴)، ص ۳.
- ۱۰- واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۶ (۱۳۶۴/۵/۱۵)، ص ۶۶.
- ۱۱- مآخذ ۵، صص ۷ و ۸، خبرگزاری جمهوری اسلامی از بندرعباس، ۱۳۶۴/۵/۱۴.
- ۱۲- سند شماره ۲۰۰۰۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ نشریه "گزارش روزانه"، شماره ۱۶ (۱۳۶۴/۵/۱۶)، ص ۱.
- ۱۳- مآخذ ۳، ص ۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران، ۱۳۶۴/۵/۱۴.
- ۱۴- مآخذ ۳، صص ۶ و ۷.
- ۱۵- سند شماره ۲۰۰۰۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ "گزارش روزانه"، شماره ۱۷ (۱۳۶۴/۵/۱۷)، ص ۲.
- ۱۶- مآخذ ۲، صص ۱۹ تا ۳۷.